

Les pesqueres
de l'Estany

4

De Banyoles

Fotografies

Silvia Poch

Bibliografia

Moner Codina, Jeroni (2021).

Les pesqueres de l'estany de Banyoles.

QB Quaderns de Banyoles núm. 23.

Ajuntament de Banyoles

Agraïments

Museus de Banyoles i Servei Comarcal de Català del Pla de l'Estany (Consorti per a la Normalització Lingüística) per la revisió i correcció dels textos

Finançat per

Finançat per
la Unió Europea

NextGenerationEU

GOBIERNO
DE ESPAÑA

MINISTERIO
DE INDUSTRIA, COMERCIO
Y TURISMO

Plan de Recuperación,
Transformación
y Resiliencia

Next Generation
Catalunya

Generalitat de Catalunya
Departament d'Empresa
i Treball

Pesquera "La Carpa d'Or"

Fotografies

Silvia Poch

Bibliografia

Moner Codina, Jeroni (2021).

Les pesqueres de l'estany de Banyoles.

QB Quaderns de Banyoles núm. 23.

Ajuntament de Banyoles

Agraïments

Museus de Banyoles i Servei Comarcal de Català del Pla de l'Estany (Consorti per a la Normalització Lingüística) per la revisió i correcció dels textos

Finançat per

Finançat per
la Unió Europea
NextGenerationEU

GOBIERNO
DE ESPAÑA

MINISTERIO
DE INDUSTRIA, COMERCIO
Y TURISMO

Plan de Recuperación,
Transformación
y Resiliencia

Next Generation
Catalunya

Generalitat de Catalunya
Departament d'Empresa
i Treball

De la pesca al lleure i al gaudi de la burgesia

Les pesqueres de l'Estany de Banyoles són 20 construccions de petites dimensions aixecades a la riba est de l'Estany, a la banda de la ciutat. La seva construcció va iniciar-se a mitjan segle XIX i es va allargar fins a l'any 1931, quan l'Ajuntament en va prohibir l'edificació de noves.

Al principi, tenien una funció purament pràctica i servien per pescar-hi. Més endavant, als anys 80 del segle XIX, quan l'Estany es comença a visitar per admirar-ne la bellesa del paisatge i practicar-hi activitats recreatives i esportives, les pesqueres van evolucionar augmentant de superfície per tal de guardar-hi una o dues barques, banyar-s'hi i fins i tot allotjar-s'hi. Les diferents dimensions i formes arquitectòniques van esdevenir un signe de riquesa i classe social de la burgesia banyolina.

Al llarg dels anys, s'han anat reformant i condicionant, seguint estils diversos; o canviant de titularitat, fet relacionat, en bona part, amb una qüestió de prestigi social. Actualment són un bé comunal, de propietat municipal, enteses com una concessió administrativa de l'Ajuntament amb drets d'utilització privativa als darrers tenidors. Des de l'any 1991, només està permesa la seva rehabilitació.

Les Pesqueres, a més de formar part del paisatge de l'Estany, són elements singulars del patrimoni arquitectònic banyolí i, juntament amb els passeigs de l'Estany, estan declarades per la Generalitat de Catalunya com un Bé Cultural d'Interès Nacional (BCIN) en la categoria de Jardí Històric.

2 km

45 minuts aprox.

Dificultat baixa

La numeració

Les 20 pesqueres estan numerades oficialment del 2 al 21. Aquesta numeració no segueix l'ordre cronològic de la seva construcció sinó el de la seva ubicació; essent les construccions ubicades al nord del carrer de la Barca, amb número senar i les ubicades al sud d'aquest carrer, amb número parell, amb l'única excepció de la 18. El número 1 no correspon a cap pesquera sinó als Banyes Vells, una zona de bany públic construïda l'any 1937.

La denominació

Pel que fa als noms, tradicionalment s'han anomenat pel nom del promotor i/o dels successius concessionaris. Per això moltes pesqueres es coneixen per diferents noms o denominacions. En aquest document hem optat per a la mateixa denominació utilitzada en el llibre *Les pesqueres de l'estany de Banyoles*, de Jeroni Moner.

Les pesqueres tradicionals

Les primeres pesqueres cobertes conegudes es varen construir entre els anys 1862 i 1874. Eren de planta quadrada, entre 2 i 2,5 m, amb un petit balcó de 0,80 m, i es varen ubicar, majoritàriament, a la zona de la Draga. La resta es varen ubicar on ara hi trobem les pesqueres núm. 5, 6, 7, 9, 11, 12, 16, 17 i 18, que han evolucionat i sofert diferents reformes o reconstruccions al llarg dels anys.

Les que es conserven formen part de les darreres pesqueres tradicionals, que es van construir durant el primer terç del segle xx.

Pesquera "La Perla" - Núm. 17

Pesquera Mata - Núm. 20

Pesquera "La Cala" - Núm. 21

Les pesqueres del Passeig Darder

Aquestes pesqueres es construeixen o s'amplien als anys 80 del segle XIX quan conflueixen varis factors que impulsen un nou model de construcció que triplica les dimensions de les primeres pesqueres i incorpora espais pel bany i per a les embarcacions.

Pesquera d'en "Janeret" - Núm. 2

Pesquera Padró-Llinàs - Núm. 4

Pesquera Butinyà - Núm. 6

Pesquera Prat - Núm. 8

Pesquera d'en Sarquella - Núm. 10

Pesquera Marimon - Núm. 12

Aquestes sis pesqueres van abandonar la simplicitat de les pesqueres tradicionals amb la imposició social de la barca i han perdurat en el temps com a imatge icònica de l'Estany de Banyoles.

Factors que impulsen el canvi de model:

- És un moment àlgid de possessió de barques i de banyar-se a l'Estany buscant espais no massa oberts. La possessió d'una barca comença a ser un signe de distinció social i un dels objectes més preuats entre la burgesia local.

- El tram de l'Estany entre el carrer de la Barca fins el passeig Dalmau es converteix en un espai relativament urbanitzat, definit per un arbrat en doble filera, on a més hi passen molts dels visitants del balneari de la Font Pudosa, construït el 1862; i en aquell moment en el seu esplendor.

- Durant les Festes d'Agost del 1883 apareix la primera competició esportiva a l'Estany i la necessitat de disposar d'un lloc per guardar les embarcacions sense treure-les de l'aigua.

- Hi ha diversos llocs en aquesta zona on la topografia del fons de l'Estany reuneix bones condicions per assentar-hi una pesquera.

Una nova concepció del model, el xalet-pesquera

La construcció de "La Carpa d'Or" a la punta del Cap de Bou, a la Draga, impulsa un nou model de pesquera que prescindeix del lloc per guardar-hi la barca i prioritza una estança amb l'espai suficient per dur-hi a terme activitats socials. El nou model també pretén destacar arquitectònicament respecte a les pesqueres del passeig Darder, a excepció de la Pesquera Marimon.

Pesquera Agustí - Núm. 5

Pesquera Costa - Núm. 13

Pesquera Pagès - Núm. 15

Pesquera "Santa Rosa" - Núm. 14

Pesquera "La Carpa d'Or" - Núm. 19Y

Les pesqueres de la postguerra

Entre el 1928, any de la construcció de l'última pesquera que segueix el model de construcció tradicional (La Cala - núm. 21), i el 1950, es produeix un llarg parèntesi, on tenen lloc, sobretot, canvis de titularitat.

Als anys cinquanta del segle xx l'Estany ja és, definitivament, el centre de l'activitat de lleure de Banyoles i això propicia que a partir del 1950 es produeixin moltes reformes parcials o totals a les primeres pesqueres construïdes, deixant enre el

model de construcció tradicional per fer-les més singulars i atractives.

Pesquera Moner - Núm. 7

Pesquera Ametller Hostench - Núm. 9

Pesquera Gimferrer - Núm. 11

Les últimes pesqueres

Pesqueres reconstruïdes que conserven la condició d'ús i les principals característiques originals.

Pesquera Soler - Núm. 19Z

Pesquera Malagelada - Núm. 16

Pesquera "La Guardiola" - Núm. 18

Les fonamentacions i els portals d'entrada

A més de les diferents formes i dimensions en funció del moment de la seva construcció i de la rellevància social del seu promotor, les pesqueres presenten uns aspectes constructius similars a destacar, com son les fonamentacions i els portals d'entrada.

Les fonamentacions

Les primeres pesqueres es varen construir sobre una barreja d'argiles, llims, llots i sorres més o menys carbonatades. I en alguns llocs, també sobre travertins en formació.

Llevat d'un cas antic i el de les pesqueres posteriors als anys 50 del segle xx, les fonamentacions estan formades amb lloses de travertí directament sobre el sòl, de manera que la precipitació de carbonats que es produeix dins l'aigua actua com a material adherent. També incorporen estacues de fusta al fons i al seu entorn. A partir de 1951 se substituei-

xen les lloses per sacs d'arpillera, replena de morter de ciment hidràulic, sorra i graves en sec dins una guia d'estaques. A les pesqueres més recents, com La Guardiola, es combinen sistemes de tipologia tradicional amb elements contemporanis com una fórmula de compactació del sòl a base d'estaques de pi sota una cimentació contínua.

Els portals d'entrada

La majoria de pesqueres presenten un portal d'entrada o d'accés a una passarel·la prèvia a la porta de l'edifici. És un element de notable importància perquè era una manera força simbòlica d'impendir-hi l'accés i denotar el sentit de propietat i privacitat. El primer portal es va incorporar a la pesquera Marimon, l'any 1888.

A dalt, fonaments d'una antiga pesquera.
A baix, portal de la pesquera Marimon.

Pesquera Mata - Núm. 20

Pesquera molt petita, de planta quadrada i coberta a dues aigües. Presenta una petita balconada a la part posterior amb una barana per pescar-hi, una petita esclotxa al sostre per fer-hi sortir la canya de pescar, un seient de llosa de travertí incorporat al balcó i un viver o espècie de gàbia sota el paviment per on hi corria l'aigua.

De construcció funcional, senzilla i austera, amb l'únic objectiu de guardar-hi els estris de pesca, és una de les poques pesqueres originals que fins a l'actualitat han sobreviscut sense cap reforma.

Pesquera Malagelada - Núm. 16

Pesquera construïda l'any 1990 per l'arquitecte banyolí Jeroni Moner, per poder-hi acollir l'arbitratge de la pista de rem, amb motiu dels campionats del món i dels Jocs Olímpics del 1992, dels quals Banyoles va ser subseu olímpica.

Amb planta d'una quarta part de cercle, té una façana de marbre rosat, juntes horitzontals pronunciades i una palanca circular amb una pèrgola metàl·lica. Les obertures de la part posterior són de fusta i es poden obrir totalment. La coberta, el voladís i la porta d'entrada són de metall.

Per construir-la es va enderrocar una pesquera tradicional, la segona més antiga de la qual es té constància i, tres anys més tard que la primera. Actualment s'utilitza per acollir l'arbitratge del camp de regates durant les competicions esportives que es fan a l'Estany.

1865 - Construcció - Pesquera d'en Josep Roura

1914 - Ampliació - Pesquera Malagelada

1992 - Nova construcció

Pesquera Santa Rosa - Núm. 14

Pesquera noucentista reformada a mitjan segle xx per l'arquitecte banyolí Francesc Figueras. Té una llarga passera d'accés i un escut a l'entrada on hi havia el nom de la pesquera i, des del 1941, el logotip d'una antiga fàbrica banyolina, que la va "santificar" posant-li el nom actual.

L'interior és el d'una veritable estança amb la curiositat que la disposició del bany presenta unes bones vistes de l'Estany, fet que en principi es pot interpretar com un espai pensat com una piscina proveïda de la mateixa aigua de l'Estany. Les obertures són arquejades i la barana del terrat té sis grans craters i sis gerros decoratius.

1927 - Construcció

1941 - Reforma

Pesquera Marimon - Núm. 12

Possiblement és la pesquera més emblemàtica i la imatge més fotografiada de l'Estany des del s. XIX, amb un arc d'ingrés i una llarga passarel·la enjardinada. De planta gairebé quadrada de 9x7,5 m, la construcció actual és el resultat d'un seguit d'ampliacions i reformes d'una pesquera tradicional que constitueixen una síntesi en el temps del que han estat les pesqueres, essent la petita construcció amb cúpula situada a la part més endinsada de l'Estany, una de les primeres quatre pesqueres amb coberta que es varen construir. S'havia utilitzat primer per pescar i posteriorment, per tenir barques esportives i destinades al passeig de persones i també, per poder banyar-se al seu interior. Té dues entrades per a barques i una terrassa posterior que dona a la petita planta quadrada amb cúpula, d'on surt una petita palanca de fusta i una escala per pujar a la terrassa.

1874 - Construcció - Pesquera d'en Pere Colomer

1887 - Reforma i ampliació

1924 - Reforma

Pesquera d'en Sarquella - Núm. 10

Pesquera de planta rectangular construïda inicialment per banyar-se al seu interior. A partir del 1895 s'amplia a les dimensions que té actualment, de 12x4,5 m, amb l'objectiu de compartir l'ús mixt de guardar-hi barques, amb l'entrada per un lateral, com encara es veu avui, i banyar-s'hi a dins. Dos anys més tard, s'incorpora la glorieta del terrat.

La pesquera va tenir una llarga vida com a lloc de banys públics a principis del s. XX i va ser la primera seu del Club Natació Banyoles. A partir de la segona meitat del segle XX va centrar l'activitat turística de les passejades amb barca per l'Estany, tal com encara es manté avui, encara que ja no està en mans privades, sinó de l'Ajuntament de Banyoles.

1886 - Construcció - Pesquera d'en Sarquella

1895 - Nova construcció - Pesquera Ferrés-Sarquella

1925 - Pesquera d'en "Lero"

2006 - Reforma - Oficina de Turisme

Pesquera Prat - Núm. 8

L'edifici es va construir per aixoplugar dues barques per fer-hi competicions i gaudir-hi de les relacions socials.

Es tracta d'una construcció adossada a la riba, d'una gran austeritat, de planta rectangular i amb una palanca a la part posterior. A la part alta té una cornisa amb motlures i la coberta, a dues aigües, és plana. A mode de decoració té unes copes ornamentals situades sobre les pilastres d'una falsa barana.

Té una porta d'accés a la banda dreta de la façana i dues finestres petites a la façana esquerra. En els seus inicis no tenia cap mena de balcó.

1883 - Construcció - Pesquera d'en Perpinyà

Pesquera Butinyà - Núm. 6

Al 1888 s'amplia el que era una pesquera tradicional amb la finalitat de guardar-hi embarcacions, amb una passera estreta per aconseguir més profunditat en la pesca.

La construcció, que s'ha mantingut pràcticament igual fins avui, té dos espais de mides similars (un per a la barca i un per guardar-hi altres materials), els quals tenen una porta que dona a una terrassa posterior força àmplia. L'embarcador té la sortida de cara al passeig i a l'interior hi ha una escaleta per pujar al terrat.

Hi ha indicis que podria haver estat la primera pesquera tancada i amb teulada de l'Estany. La llicència de construcció inicial data del 2 d'octubre del 1862 i és la més antiga de què es té constància.

1862 - Construcció - P. de Manuel Cabanelles

1888 - Reforma i ampliació

Pesquera Padró-Llinàs - Núm. 4

Pesquera construïda sobre l'únic lloc, fins aquell moment, que hi havia per guardar les embarcacions sense treure-les de l'aigua. De planta quadrada, de 6x6 m, presenta una paret intermèdia que parteix en dos la pesquera i que va propiciar una nova singularitat, la de ser una pesquera compartida, amb dos tenidors.

Reformada a mitjan s. xx per l'arquitecte banyolí Francesc Figueras, ha mantingut les mateixes característiques formals de la construcció original, però adaptant-se als diferents usos d'acord amb cada època, com per exemple, elevar un balcó per passar per sota la barca i guardar-la, i al mateix temps, que s'hi pogués pescar a sobre.

1881 - Construcció - Pesquera d'en Vila

ca. 1900 - Ampliació

1950 - Ampliació

Pesquera d'en "Janeret" - Núm. 2

Construïda l'any 1886, inicialment només per banyar-s'hi, amb unes dimensions inicials de 6,75x8 m. La imatge actual s'ajusta a les reformes realitzades entre els anys 1929 i 1930, on destaca especialment el remat superior neomedieval i una terrassa avançada a l'Estany amb barana balustrada. També s'hi va construir un pis sobre l'espai abans ocupat només per les barques i es van obrir dues finestres.

Els dos jardins laterals es van incorporar l'any 1893, amb l'objectiu de destinar l'interior només al bany i l'exterior per deixar-hi la barca. Són un element únic i original respecte a la resta de pesqueres.

1886 - Construcció - Pesquera Coll

1893 - Reforma i ampliació - Pesquera Torrent

1929 - Reforma i ampliació - Pesquera d'en "Janeret"

Pesquera Agustí - Núm. 5

Construïda al 1929 seguint el model de la Carpa d'Or (núm. 19Y), aquesta pesquera en substitueix una altra de tradicional del 1874.

El 1935 s'hi va fer una primera reforma, ampliant la planta mig metre per banda, incorporant un discret toc noucentista al portal i un remat superior en forma corba. El 1950, l'arquitecte Francesc Figueras hi porta a terme una reforma molt superficial que la deixa amb el seu aspecte actual. Incorpora dues finestres, substitueix la barana corba i, el més important, proporciona un accés per guardar-hi una barca, element actualment desaparegut.

1874 - Construcció

1929 - Nova construcció - Pesquera del Rector

1935 - Reforma i ampliació

1950 - Reforma - Pesquera Agustí

Pesquera Moner - Núm. 7

Obra de l'arquitecte Jordi Masgrau, aquesta pesquera va ser construïda en substitució d'una de les tradicionals construïda el 1912, seguint un model de recuperació de l'arquitectura catalana del moment.

Presenta una sala totalment oberta, un espai per guardar-hi una petita embarcació i una coberta suaument inclinada cap a la façana del passeig. Per encaixar el canvi necessari entre les alçades de la sala i del sostremort amb l'obertura d'entrada de la barca, disposa d'un fals mur revestit amb pedra tova de Banyoles.

El seu emplaçament inicial previst era el que ara ocupa La Guardiola (núm. 18), però es va desplaçar uns metres cap al sud per considerar que era massa propera a les pesqueres Gimferrer (núm. 11) i Ametller-Hostench (núm. 9).

1912 - Construcció

1957 - Nova construcció

Pesquera "La Guardiola" - Núm. 18

Pesquera de nova planta construïda pels Jocs Olímpics de 1992 per l'arquitecte banyolí Jeroni Moner sobre els fonaments d'una pesquera tradicional del 1910 en aquell moment en runes. L'edifici és de mides reduïdes, 3,75x3,75 m, amb forma de cub i coberta piramidal de coure. Té quatre obertures d'ull de bou a cada costat, una petita terrassa a la part posterior i un altell de fusta a l'interior. Disposa d'un espai per guardar-hi una embarcació i també és pensada per banyar-s'hi, llavors encara permès.

El nom de "La Guardiola" li ve del fet que l'edificació s'inspira de manera directa en una guardiola d'alumini de procedència nòrdica i d'autor desconegut que el propi arquitecte havia adquirit a Suïssa.

Malgrat que per la seva ubicació li correspondria un número senar, se li va adjudicar el número 18 de la Pesquera Juncà que es va destruir en motiu de la construcció de la sortida del camp de regates dels Jocs Olímpics de 1992 a la banda sud.

1910 - Construcció - Pesquera de Pere Rodríguez

1992 - Nova construcció

Pesquera Ametller Hostench - Núm. 9

Obra de Francesc Figueres construïda també sobre una antiga pesquera tradicional de l'any 1908, s'inspira en la pesquera Gimferrer (núm. 11), construïda un any abans, amb pràcticament les mateixes mides, 6x6 m, però amb una disposició dels espais i un estil diferents.

Presenta una combinació d'obra vista per la base i la superfície revocada amb color blanc per la part superior. Introdueix un pati anterior a l'edifici en substitució de la passarel·la, com ja s'havia fet a les pesqueres núm. 5 i 19Y. Té un terrat i un sostremort sobre el lloc per a la barca, fet que no s'aprecia a l'exterior, perquè les finestres es mantenen a la mateixa alçada.

1908 - Construcció - P. de Francesc Hostench

1951 - Nova construcció

Pesquera Gimferrer - Núm. 11

Pesquera restaurada completament entre els anys 2019 i 2021 d'acord amb el projecte original que va portar a terme el 1948 l'arquitecte Francesc Figueras en substitució d'una pesquera tradicional.

Segueix els cànons del moviment racionalista del moment i fa compatible l'entrada d'una embarcació amb una sala molt lluminosa que dona a l'Estany, un sostremort per a vestidor i altres serveis sobre l'espai ocupat per la barca.

Els elements significatius racionalistes del projecte són el gran finestral continu, la simplicitat de línies amb una senzilla cornisa, les baranes horitzontals de tub i el remat de la pèrgola de la coberta.

1874 - Construcció - Pesquera de Rafel Funtané

1948 - Nova construcció

2021 - Restauració

Pesquera Costa - Núm. 13

Pesquera petita amb coberta a dues aigües, portal d'entrada i passera, inspirada en el nou model constructiu iniciat per "La Carpa d'Or" (núm. 19Y), tres anys abans.

Va ser la primera pesquera que es va construir immediatament després de "La Carpa d'Or", introduint el canvi de concepte pel que fa a la idea de les pesqueres tradicionals, amb una única estança i sense espai per a la barca. La façana combina el color blanc de les parets i el blau cel de les obertures. A la banda de l'Estany té una plataforma amb forma d'L.

1915 - Construcció

Pesquera Pagès - Núm. 15

Pesquera senzilla, d'edificació austera, amb planta i obertures quadrades i terrat accessible, que presenta un espai interior més ampli que el de les pesqueres tradicionals.

Disposa d'una plataforma per al bany a la part de l'Estany.

1922 - Construcció

Pesquera "La Perla" - Núm. 17

Pesquera de tipologia tradicional que manté la seva planta original, malgrat una rehabilitació posterior abans dels Jocs Olímpics del 1992.

Té un portal obert que inicia una passera fins a la porta d'entrada, i no disposa d'embarcador. Com en les primeres pesqueres, disposa d'un viver o tipus de gàbia sota el paviment que deixa córrer l'aigua entre els fonaments de les lloses de travertí que el conformen.

La façana inicial presentava una ornamentació basada en el nom de la pesquera, format amb peces de rajola de València i unes petxines de ceràmica vidriada de la Bisbal.

1919 - Construcció

1991 - Reforma

Pesquera "La Carpa d'Or" - Núm. 19Y

Aquesta pesquera, situada de forma estratègica a la punta del Cap de Bou de la Draga, va encetar una nova concepció del model de pesqueres, el format xalet-pesquera, en un indret que no era un espai habitual de passeig i a on hi havia només quatre pesqueres de mides i concepció tradicionals.

Es va construir amb unes dimensions molt més àmplies que les de la resta de pesqueres que hi havia a la Draga sense arribar, però, a les dimensions de les pesqueres del passeig Darder, on quasi totes eren receptors d'embarcacions en el seu interior. La idea era, d'una banda, prescindir de la barca, però possibilitar-hi una estada a dins suficient per a dur-hi a terme una activitat social, més enllà de la simple protecció de la intempèrie de la pesca i l'emmagatzematge dels estris; i, de l'altra, destacar, diferenciant-se de la resta.

"La Carpa d'Or" és, amb tota probabilitat, la pesquera que més s'acosta, amb equilibri, rigor i correcció constructiva al corrent arquitectònic d'una època determinada. La construcció presenta merlets neomedievals amb motius neoàrabs a les portes i finestres. I una tanca exterior amb uns discrets remats amb boles.

1918 - Construcció

Pesquera Soler - Núm. 19Z

És una de les últimes pesqueres reformades seguint l'estil racionalista. D'aspecte força discret, la façana d'entrada és de pedra de Banyoles i la coberta es mostra inclinada a un sol vessant, sense teula. Conté unes petites obertures a la façana del passeig que s'havien previst per un servei de dutxa que no s'ha construït mai.

Va ser projectada el 1962 per l'arquitecte Francesc Figueras, tot i que no es va acabar de bastir fins el 1975. Es va construir en substitució de la pesquera núm. 3 o de l'Oca (que havia quedat dins el recinte del Club Natació Banyoles i que fou enderrocada) en una nova ubicació més enllà del Cap de Bou. Es va ubicar entre la 19 i la 21, numerant-la com a 19Z.

1975 - Construcció

Ajuntament
de Banyoles

OFICINA DE TURISME

Passeig Darder - Pesquera núm. 10

17820 Banyoles (Girona)

Tel. (0034) 972 583 470

📞 690 853 395

turisme@ajbanyoles.org

#debanyoles

Descobreix més rutes a la nostra pàgina web:
de.banyoles.cat

#debanyoles